

Az adóamnesztia magatartási vonatkozásai és hatása tizenkét ország vizsgálatán keresztül

M. Mustafa Erdoğan

Marmara University

mustafaerdogdu@marmara.edu.tr

Sevda Akar

Bandırma Onyedli Eylül University

sevdamutluakar@gmail.com

ÖSSZEFOGLALÓ

A jelen tanulmány az adóamnesztia elméleti és empirikus kutatásáról nyújt áttekintést a vonatkozó előnyök és hátrányok mérlegelésével. Kutatásunkban arra keressük a választ, hogy az adóamnesztia közép- és hosszú távon ösztönzi-e az adózási fegyelmet az egyes tanulmányok megállapításaival összhangban, vagy igazságtalan és romboló hatása miatt inkább gátolja az adófegyelem kialakulását. Tanulmányunkban tizenkét országra vonatkozóan – elsősorban Törökországra fókuszálva – vizsgáljuk az adóamnesztia-programok adóbevétel/GDP arányra gyakorolt hatásának elérhető adatait a Gini-együttható értékeivel együtt. A tanulmány célja az adóamnesztiával szembeni – mind az adóbevétel, mind az adóigazságosság szempontjából – kedvezőbb alternatívák azonosítása. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy míg az adóamnesztia rövid távú bevételi hatása bizonytalan, az adóigazságosságra és jövedelemelosztásra gyakorolt negatív hatása közép- és hosszú távon szinte bizonyosnak mondható. A kutatás arra is rámutat, hogy az adóamnesztiák hátterében többnyire aligha az adóbevétel növelésének legfőbb szándéka áll.

KULCSSZAVAK: Adóamnesztia, adófegyelem, adóelkerülés, adóigazságosság, Törökország

JEL-KÓDOK: H26, H27, K34

DOI: https://doi.org/10.35551/PSZ_2022_2_7

A közjavak biztosítása és a vagyon hatékony újraelosztása érdekében az állampolgárok adózási fegyelve a kormányok számára kiemelt fontosságú. Ugyanakkor közismert tény, hogy az adóalanyok részéről viszont gyakori az alulbevallás, a túlzott adóleírás vagy a bevallás elmulasztása is (Alm és Soled, 2021). Az adózási fegyvel javítása érdekében a kormányok különféle intézkedéseket valósítanak meg. Az adófegyvel és az adóbevételek növelésének egyik igen ellentmondásos fiskális eszköze az adóamnesztia-programok bevezetése. A rövid távú finanszírozási szükségletek kielégítése érdekében ezek még a stabil intézményrendszerű, fejlett országok számára is vonzó alternatívának tűnhetnek. Az adóamnesztia azonban egy alapvetően igazságtalan, adócsalóknak kedvező megoldás. Az ilyen programok a társadalom kapcsolatrendszerére káros, ám nehezen számszerűsíthető hatást fejtenek ki közép- és hosszú távú következményekkel. Mindez a gyenge intézményrendszerű, nem demokratikus struktúrák esetében különösen igaz.

Az adóamnesztia közvetlen és közvetett hatásai azonban nehezen mérhetők. Először is az adóamnesztia hatásaira vonatkozó empirikus bizonyíték ritka, és az erre vonatkozó adatok köre is korlátozott. A vizsgálati lehetőségek ezért ugyancsak szűkösek. A szakirodalomban leírt nemzetközi tapasztalatok és adatok alapján az adóamnesztia-programok költsége azok eredményét és hasznát sok esetben meghaladja (Baer és Le Borgne, 2008). Friss kutatások szerint az adóamnesztia az adójogszabályok önkéntes betartását valójában negatívan befolyásolja (Alm és Malézieux, 2020).

Az adózási fegyvelen kívül ugyanakkor a jövedelemelosztásra gyakorolt hatásai is kedvezőtlenek. *Alstadsater és szerzőtársai* (2019) megfigyelése szerint a véletlenszerű ellenőrzéssel aligha kiszűrhető adóelkerülés az adóalanyok jövedelmével arányosan nő. A nagyobb

külföldi pénzügyintézetektől kiszivárgott újabb mikroadatok (mint a „Swiss leaks” vagy a „Panama Papers”) szintén ezt támasztják alá.

Ez a cikk az adóamnesztia elméleti és empirikus kutatására vonatkozóan nyújt áttekintést. Az elméleti keretek meghatározásán túl a tanulmány fókuszát a vizsgált fejlett és fejlődő országok adóamnesztia-intézkedései képezik. Ezzel összefüggésben a vonatkozó adóamnesztia-időszakok és azok években kifejezett időtartamát kellett megállapítani. A tanulmány továbbá annak megválaszolására tesz kísérletet, hogy vajon az adóamnesztia az adóbevételek GDP-hez viszonyított arányát növeli-e vagy sem, mindemellett a jövedelemelosztás igazságosságára gyakorolt hatást is vizsgálja.

A vizsgálatba valamennyi földrész legalább egy országát igyekeztünk bevonni, összehasonlítást téve az adóamnesztia-intézkedést a legtöbbször és a szinte alig alkalmazó országok között. A tanulmány értékelése és javasolt megoldásai révén az adóamnesztia-gyakoriság, valamint az adóbevételek/GDP arány és a jövedelemelosztás összefüggései terén várhatóan hozzá fog járulni a téma szakirodalmának bővítéséhez.

A cikk az adóamnesztia elméleti és empirikus kutatásáról nyújt áttekintést, és különösen a következő kérdéseket kívánja megválaszolni: ösztönzi-e az adóamnesztia az adójogszabályoknak való újbóli megfelelést, és ha igen, milyen típusú országokban? A tanulmány szerkezetileg a következő részekre osztható: A 2. rész az adóamnesztia-intézkedések okairól nyújt irodalmi áttekintést a vonatkozó költségek és hasznok mérlegelésével. A 3. rész az adóamnesztia és Gini-együttható értékeire vonatkozóan közöl összehasonlító statisztikai adatokat 12 ország tekintetében, különösen Törökországra fókuszálva. A 4. rész az adóamnesztiaival szembeni alternatív stratégiákat vizsgálja fel. Végül az 5. rész a levont következtetéseket és ajánlásokat tartalmazza.

SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS: AZ ADÓAMNESZTIA-INTÉZKEDÉSEK OKA ÉS HATÁSA

Az adóamnesztia általánosan elfogadott jelentése hivatalos kegyelem, a büntetés hivatalos úton történő elengedése. Ez tulajdonképpen a bűnösség elismerése és elengedése az adófizető és a kormány megállapodásán alapuló új adóstruktúrában (Purnama és Mulya, 2020). Az adóamnesztia olyan kormányzati program, amelyben az adócsaló az elmaradt adófizetést további büntetés terhe nélkül teljesítheti (Alm és Malézieux, 2020). Az adóbűncselekmény elkövetője lehetőséget kap arra, hogy adótartozása egy részének megfizetésével tisztára mossa magát.

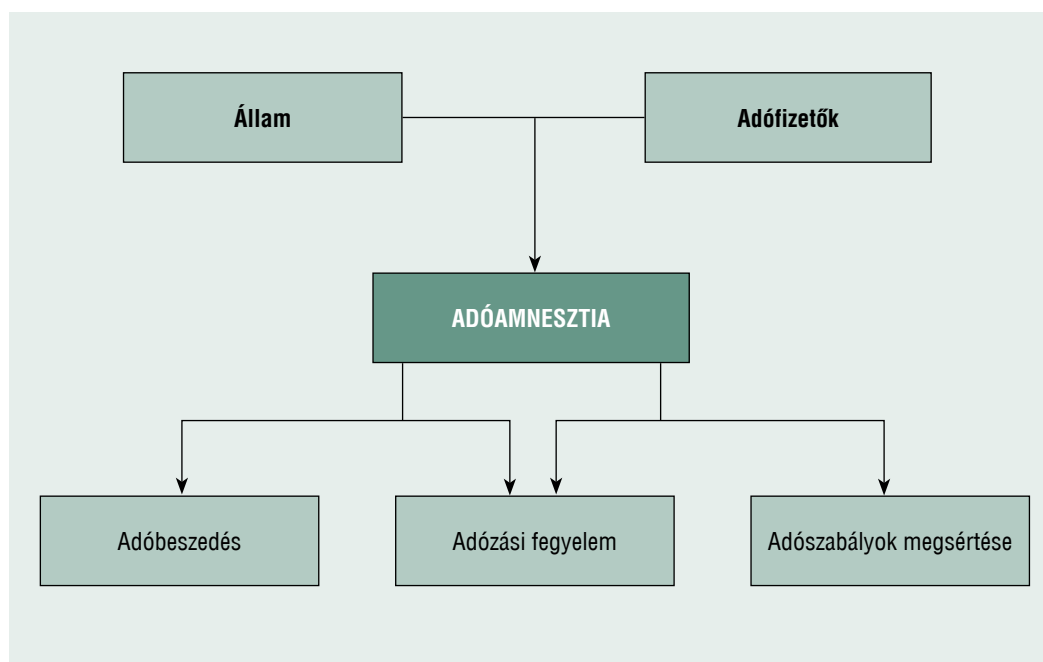
A kormányok adóamnesztia-programjainak kidolgozásakor gondosan meg kell tervezni,

hogy az amnesztia mely adófizetők javát milyen adókra és/vagy adóbírságokra kiterjedően szolgálja, illetve milyen bevételek és bírságok elengedésére kerüljön sor. Az egyik legfontosabb kérdés azonban az adóamnesztia jogi folyamata. Az amnesztia-programok az adócsalóval szembeni büntetőeljárás lefolytatása vagy büntetés kiszabása nélkül biztosítanak lehetőséget arra, hogy az adótartozást részben vagy egészben rendezzék. Az 1. ábra az intézkedések keretrendszerét szemlélteti. Az adóamnesztia célja az alábbiak elérése:

- az adózási fegyelem javítása;
- az adóbevételek növelése, az adók beszedésének gyorsítása;
- az adóhatóság ügyleteinek megkönnyítése;
- politikailag jól mutasson az adófizetők számára;
- a tőke külföldről történő hazatelepítése.

1. ábra

AZ ADÓAMNESZTIA-INTÉZKEDÉSEK KERETRENDSZERE

Forrás: Saját szerkesztés

Az adóamnesztia-intézkedéseknek jellemzően három fő sajátosságuk van. Először is, az adóamnesztia időben rövid távú, rendszerint két-három hónapra szól. Másodszor, az adóamnesztia igénybevétele önkéntes alapon történik. Harmadszor, az amnesztia az adóelkerülés miatti bírságtól és szankciótól való mentesülés, nem pedig a fizetendő adóösszeg elengedése (Luitel, 2005).

A politikai döntéshozók az adóamnesztiát a várható pluszbevétel miatt rendszerint hatékony eszköznek vélik (Luitel és Sobel, 2007; Baer és Le Borgne, 2008). Az általános feltételezésektől eltérően Luitel és Sobel (2007) azonban arra mutat rá, hogy az adóamnesztiának csekély az adóbevételre gyakorolt hatása. Hasonlóképpen Stella (1991) azt emeli ki, hogy az adóamnesztia-intézkedések jelentős pluszbevételt generáló hatása még rövid távon sem valószínű. Luitel és Sobel (2007) úgy találta, hogy az adóamnesztia-programok ismétlődése esetén az újabb intézkedés az előzőnél kevesebb rövid távú bevételt képes biztosítani. A szakirodalom azt mutatja, hogy az adóamnesztia ismételt alkalmazása erodálhatja a bevételnövekményt, és negatívan befolyásolhatja az adójogszabályok önkéntes betartását is.

Az adóamnesztia valószínűsége lehetővé teszi az adócsalók számára az adókötelezettség teljesítésének késleltetését a számukra leginkább kedvező feltételek, vagyis a jó alkupozíció eléréséig. Mindez persze azon becsületes adófizetők terheit növeli, akik tisztességesen megfizetik az adójukat. Ibrahim és szerzőtársai (2017) szerint az adóamnesztia-programok gyakori és kiszámítható alkalmazását a kormányoknak éppen ezért kerülniük kell. Oladele és szerzőtársai (2019) érvelése alapján az adóelkerülés úgy szorítható vissza, ha az adóamnesztia-intézkedést adóellenőrzés és bírságolás keretében végzik. A szakirodalom általánosan elfogadott álláspontja az, hogy minden adóamnesztia-intézkedésnek jóval szigorúbb szankcióval kell párosulnia (Leonard és Zeckhauser, 1987).

Alm és Beck (1990) szerint az adóamnesztia adózási fegyelemre és adóbevételre gyakorolt hatása abban az esetben pozitív, ha miatta az adófizetés normálisnak tűnik, és az emberek azt várják, hogy az amnesztia az aktuálisnál szigorúbb szankciócsomagot valósítson meg. Alm és szerzőtársai (2009) érvelése szerint az adóamnesztia-intézkedéseknek az adóbevételre gyakorolt hosszú távú hatásai továbbra is tisztázatlanok. Ennek oka az, hogy a tisztességes adófizetők az újabb adóamnesztia-intézkedések lehetősége miatt az adócsalókkal való ilyen bánásmódra az önkéntes adófegyelem lazításával reagálhatnak.

A bevételeket tekintve az látható, hogy több amnesztiaprogram is sikeres volt, és ezért a kormányok számára is vonzóznak bizonyultak. A múltbeli adatok azonban azt jelzik, hogy az adóamnesztia-intézkedések bevételi hatása ritkán számottevő. Kedvező eredmény elérésére a gondosan megtervezett, ritkán alkalmazott amnesztiaintézkedések esetén lehet számítani. A tisztességes adófizetők pozitív diszkriminálásának lehetővé tétele nélkül azonban ez aligha elképzelhető. Az ilyen kedvezmény ugyanis a becsületes adófizetők számára egyfajta „igazságszolgáltatásnak” tűnhet.

Az adófizetői felfogást és egyben magatartást két fő tényező határozza meg. Ezek közül az első az, hogy milyennek látja az egyén az adórendszer igazságosságát, a második pedig az, hogy milyennek látja a közszolgáltatások minőségét a társadalomban. Az adózási fegyelem szempontjából alighanem az igazságosság megítélése a legfontosabb (Erdoğdu és Geyik, 2020). Ahol az adórendszer bonyolult, ott az adótörvények nem végrehajthatók, az adózási fegyelem csökken, és adóelkerülés figyelhető meg (Szabóné Bonifert, 2020:534).

Kirchler és szerzőtársai (2012) szerint az igazságszolgáltatást elosztási, eljárási és büntetési szinten kellene biztosítani. Batrancea és szerzőtársai (2016) érvelése alapján minél igazságosabbnak látják az adófizetők a rendszert,

annál tisztességesebbek lesznek az állampolgárok. Tehát a bizalom eléréséhez a kormányoknak tisztességes adózási gyakorlatokat kell kidolgozniuk. Ha az adózót az adóelkerülésért nem büntetik, bizonyíthatóan csökken az adószabályok önkéntes betartásának valószínűsége. Az adót időben NEM megfizető adózóknak nagyobb adóterhet kellene viselniük, mivel az adóelkerülés versenyhátrányba hozza a legalisan működő vállalkozásokat, és torzítja a versenyt (Parragh és Palotai, 2018).

ADÓZÓI MAGATARTÁSRA VONATKOZÓ EMPIRIKUS BIZONYÍTÉKOK: AZ EGYES ORSZÁGOK GYAKORLATA

Adóamnesztia-programot már több országban megvalósítottak. Ezek az intézkedések típusától, a megvalósítás céljától, valamint az ország pénzügyi és politikai sajátosságaitól füg-

gően eltérő hatást fejtenek ki a gazdaságban. A vizsgált országokat először fejlettségi szint és kontinens alapján különítettük el, majd az alkalmazott adóamnesztia-programok gyakorisága szerint kategorizáltuk őket. Törökországot külön példaként vizsgáltuk, mivel itt olyan OECD-tagállamról van szó, ahol fennállása óta számtalan amnesztia-programot hajtottak végre.

Az 1. táblázat szerint az adott időszakban legtöbb amnesztiaintézkedést megvalósító három ország Mexikó, Banglades és Törökország. Szinte bizonyos, hogy ezekben az adóamnesztia alkalmazását inkább politikai, semmint gazdasági okok vezérelhették. Az adóamnesztia-programokra sok esetben közvetlenül a választások után került sor. Ezeket az országokat a sorban Argentína, Olaszország, Oroszország, Franciaország, Németország, Hollandia, Indonézia, Kanada és Norvégia követi. Az 1. táblázat adatai alapján a

1. táblázat

ADÓAMNESZTIA A KIVÁLASZTOTT ORSZÁGOKBAN

Ország	Adóamnesztia-időszak	Adóamnesztia gyakorisága	
		Hónap	Év
Mexikó	2005–2017	26,6	2,4
Banglades	1975–2019	31,0	2,5
Törökország	1924–2021	32,3	2,6
Argentína	1987–2019	43,4	3,5
Olaszország	1971–2015	47,1	4,0
Oroszország	1993–2017	48,3	4,0
Franciaország	1951–1986	70,6	5,8
Németország	1949–2005	83,0	7,0
Hollandia	1934–2013	94,0	7,5
Indonézia	1964–2017	126,0	10,6
Kanada	1970–2018	144,5	12,0
Norvégia	1987–2016	179,5	14,5

Forrás: Saját szerkesztés a www.gib.gov.tr; <https://nbr.gov.bd/> adatai alapján.

12 országot két csoportra osztottuk a szerint, hogy az adóamnesztia-programjaikat négy éven belüli vagy azon túli gyakorisággal valósították-e meg.

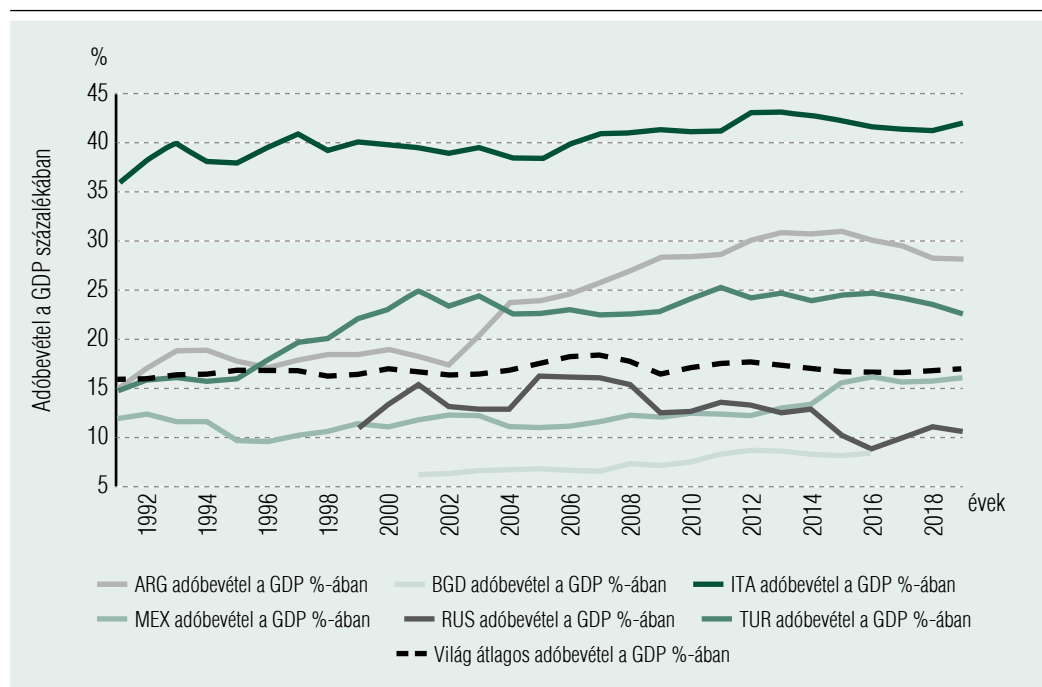
A 2. ábra az adóbevétel GDP-hez viszonyított arányát mutatja azokban az országokban, ahol 1991 és 2019 között négyévente vagy gyakrabban alkalmaztak adóamnesztiát. Az ábra szerint Banglades, Mexikó és Oroszország esetében az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya jóval a világtálgal alatti. Bár Argentína és Törökország e tekintetben fölülte van a világtálgalnak, Argentínában az adóbevétel/GDP arány 2004 óta ugrásszerűen nőtt. Törökországban viszont az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya 2016 óta csökken, és közelíti a világtálgalot. Olaszország esetében az adóbevétel/GDP arány mind a világtálgalot, mind

a csoportban szereplő többi országot magasan megelőzi.

Olaszországban 1971 és 2015 között alkalmaztak adóamnesztiát. Az 1991–2019 közötti időszakban 7 adóamnesztia-intézkedésre került sor. Míg az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya 1993-ben 40,5 százalék, az amnesztiát követően, 1994-ben 38,6 százalék volt. A további amnesztiák esetében is hasonló a kép. Az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya 2001-ben 40,1 százalék, 2002-ben 39,6 százalék, 2003-ban 40,0 százalék, 2004-ben pedig 39,2 százalék volt. Míg a 2009-es amnesztia idején az adóbevétel/GDP arány 42,0 százalék volt, az amnesztia után 2 évvel csökkent. A 2015-ös amnesztia idején az arány 43,0 százalék volt, majd ezt követően ismét csökkent.

2. ábra

AZ ADÓAMNESZTIÁT 4 ÉVENTE VAGY GYAKRABBAN MEGVALÓSÍTÓ ORSZÁGOK ADÓBEVÉTELE A GDP SZÁZALÉKÁBAN

Forrás: Saját szerkesztés az OECD, a Világbank és az ENSZ adatai alapján

Az adott időszakon belül a legtöbb adóamnesztia-intézkedésre a kiválasztott országok közül Mexikóban került sor. Kijelenthető, hogy az intézkedések az adóbevétel célzott mértékű növekedését nem voltak képesek biztosítani. Itt az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya 2016 óta megközelíti a világtátlagot. A mexikói kormány nemrég jelentette be, hogy az adóamnesztiák eredményeként több a kár, mint a haszon, ezért nem tervezik további amnesztiaintézkedések végrehajtását.

Az adóamnesztiát leggyakrabban végrehajtó országok egyike Törökország. A megfigyelések szerint Törökországban szinte minden választást adóamnesztia követ. Ez Bangladesben is gyakori. Itt az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya a világtátlag alatti. Az adóamnesztia sikeressége az adóbevétel növelése szempontjából ebben az esetben vitatható. Az az ország, ahol az 1990-es években szintén igen gyakran alkalmaztak adóamnesztiát, Oroszország. Bár az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya Oroszország esetében némileg nőtt, ez aligha az adóamnesztiáknak köszönhető. Minden esetre az adóbevétel/GDP arány Bangladeshez hasonlóan itt is a világtátlag alatti.

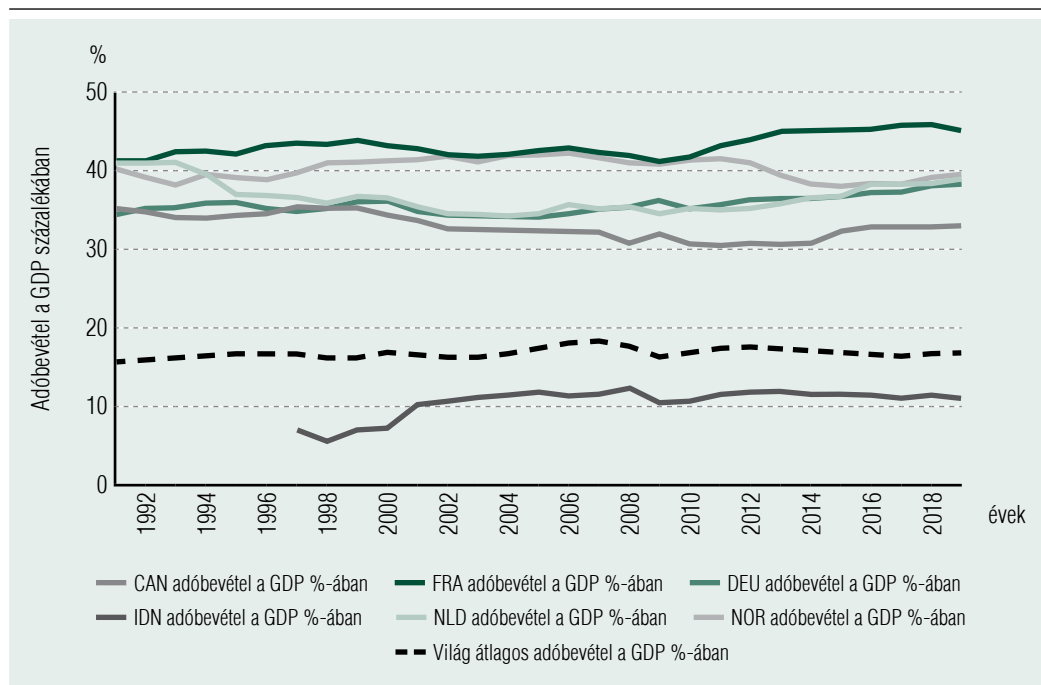
Argentínában szintén gyakran alkalmaznak adóamnesztiát. Különösen az 1987–2019 közötti időszakban hajtottak végre ilyen intézkedéseket. Az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya 1991-ben 15,1 százalék volt, majd 1992-ben 17,6 százalékra emelkedett. Ugyanez az érték 1995-ben, a választások után 18,1 százalék volt, majd 1996-ban 17,7 százalékra csökkent. 2007-ben az adóbevétel/GDP arány 26,4 százalék, 2008-ban 27,6 százalék volt. Az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya 2009-ben 28,9 százalék volt, majd az amnesztiát követően kissé javult, és 2010-ben elérte a 29,1 százalékot. Az adóbevétel/GDP arány 2016-ban 30,7 százalék volt, majd az amnesztia után 2017-ben 30,0 százalékra mérséklődött. Az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya 2019-ben tovább romlott, 28,7 százalékra

esett vissza. Ez utóbbi kivétellel kijelenthető, hogy Argentína esetében az amnesztiaintézkedések után nőtt az adóbevétel. A 2016-os amnesztia után viszont nem teljesült az adóbevétel kívánt növekedése.

A 3. ábra az adóbevétel GDP-hez viszonyított arányát mutatja azokban az országokban, ahol 1991 és 2019 között négy évnél ritkábban alkalmaztak adóamnesztiát. Amint az ábrán látható, az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya csak Indonéziában volt a világtátlag alatt. Hollandia, Kanada, Németország, Norvégia és Franciaország esetében az adóbevétel/GDP arány meghaladta a világtátlagot. Az élen Franciaország jár, adóbevétele 2009 óta folyamatosan nő.

Az 1991–2019 közötti időszakot vizsgálva Kanada 2000-ben, 2017-ben és 2018-ban hajtott végre adóamnesztiát. Míg az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya 2000-ben 34,7 százalék volt, az amnesztiát követően 34,1 százalékra csökkent. 2017-ben ez az arány 33,1 százalék, 2018-ban 33,2 százalék volt. Mint látható, az adóamnesztia-intézkedéseknek köszönhető növekedés 0,1 százalék, vagyis elhanyagolható mértékű volt. Franciaországban adóamnesztiát az 1951–1986 közötti időszakban hajtottak végre. Itt 2009-ben határoztak az adóbírság és a vonatkozó kamatok csökkentéséről a regisztrálatlan vagyron bejelentésének ösztönzésére, ez a döntés azonban aligha értékelhető adóamnesztia-intézkedésként. Franciaország az a legmagasabb adóbevétel-lel rendelkező ország, ahol 1991 és 2019 között nem volt adóamnesztia. Németországban 1949–2005 között került sor adóamnesztia-intézkedésre. 1991 és 2019 között 1992-ben, 1993-ban, 2001-ben, 2004-ben és 2005-ben hajtottak végre adóamnesztiát. Az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya 1992-ben és 1993-ban 35,8 százalék volt; 1994-ben ez az arány 36,2 százalék volt. 2001-ben az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya 35,1 százalékkal, az amnesztia után 2002-ben már csak 34,6

AZ ADÓAMNESZTIÁT 4 ÉVNÉL RITKÁBBAN MEGVALÓSÍTÓ ORSZÁGOK ADÓBEVÉTELE A GDP SZÁZALÉKÁBAN

Forrás: Saját szerkesztés az OECD, a Világbank és az ENSZ adatai alapján

százalék volt. Ugyanez az érték 2004-ben 34,3 százalék, 2005-ben 34,4 százalék volt. Az adóbevétel/GDP arány 2006-ban 34,9 százalékra emelkedett. Bár ezt követően további adóamnesztia-intézkedésre Németországban nem került sor, az adóbevétel 2010 óta nő.

Hollandiában 1934–2013 között alkalmaztak adóamnesztiát, ilyen intézkedést 1991-ben, 1998-ban, 2009-ben és 2013-ban hajtottak végre. Míg az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya 1998-ban 36,3 százalék, 1999-ben már 37,2 százalék volt. Valamivel később, 2009-ben ez az arány 34,9 százalék, majd 2010-ben 35,7 százalék volt. Ezután az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya a 2013-as amnesztia évében regisztrált 36,1 százalékról 2014-ben 37,1 százalékra emelkedett. Az adatok alapján elmondható, hogy az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya a hol-

land adóamnesztia-intézkedések utáni években nőtt. 2013 óta viszont az emelkedés még nagyobb mértékű.

Norvégiában adóamnesztiát 1987-ben, 2007-ben és 2016-ban hajtottak végre. Míg az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya 2007-ben 42,0 százalék, 2008-ban már csak 41,3 százalék volt. 2016-ban az arány 38,9 százalék volt. Az amnesztiát követő évben az adóbevétel/GDP arány enyhén csökkent, 38,8 százalék volt. Norvégia adóbevétele az amnesztia után 2 évvel nőtt. Norvégiáról tudható, hogy adóamnesztia-intézkedést ritkán alkalmaznak, ugyanakkor az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya a világtálgal feletti.

Indonéziában az adóamnesztia-intézkedések éve sorrendben 1964, 1984, 2007, 2015, 2016 és 2017 volt. A 2007-es amnesztia végrehajtásakor az adóbevétel GDP-hez viszonyított

aránya 12,2 százalék volt. Az amnesziát követően ez az arány 13,0 százalékra emelkedett. 2008 után viszont ismét csökkent az ország adóbevétele. A 2015-ben regisztrált 12,1 százalékos érték 2016-ban 12,0 százalékra, 2017-ben 11,6 százalékra esett vissza. Az adóbevétel GDP-hez viszonyított aránya 2018-ban 12,0 százalék, 2019-ben 11,6 százalék volt.

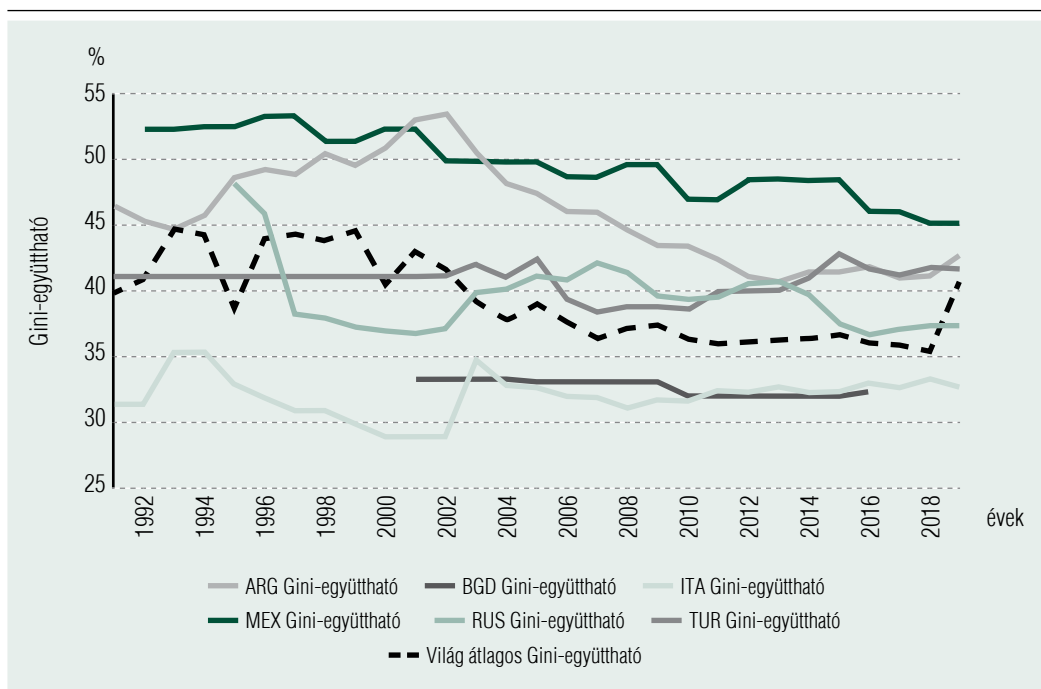
A 4. ábra a Gini-együttható értékeit mutatja azokban az országokban, ahol 1991 és 2019 között négyévente vagy gyakrabban alkalmaztak adóamnesziát. Olaszország és Banglades esetében ez az érték a világtálg alatti. A jövedelemelosztás igazságossága e két országban a világtálgához képest megfelelőnek mondható. A Gini-együttható értéke Törökország esetében 2002 óta haladja meg a világtálgot. Oroszországban ez 1996-ban még a világtálg

lag alatt, 2003 után viszont már fölötté volt. A Gini-együttható értéke Argentína esetében 1993 óta haladja meg a világtálgot. A jövedelemelosztás igazságosságát tekintve azonban az említett országok mindegyike távolabb került a világtálgtól. A Gini-együttható értéke ezen országok közül Mexikóban a legmagasabb. Mivel az adóamneszia Mexikóban a leggyakoribb, kijelenthető, hogy az alkalmazása jövedelemegyenlőtlenséghez vezet.

Az 5. ábra a Gini-együttható értékeit mutatja azokban az országokban, ahol 1991 és 2019 között négy évnél ritkábban alkalmaztak adóamnesziát. A jövedelemelosztás igazságossága terén Norvégia, Hollandia, Németország, Franciaország és Kanada vezet. Az adóamnesziát tekintve Norvégia az az ország, ahol az amnesztiaintezkédek száma a legkisebb, míg a

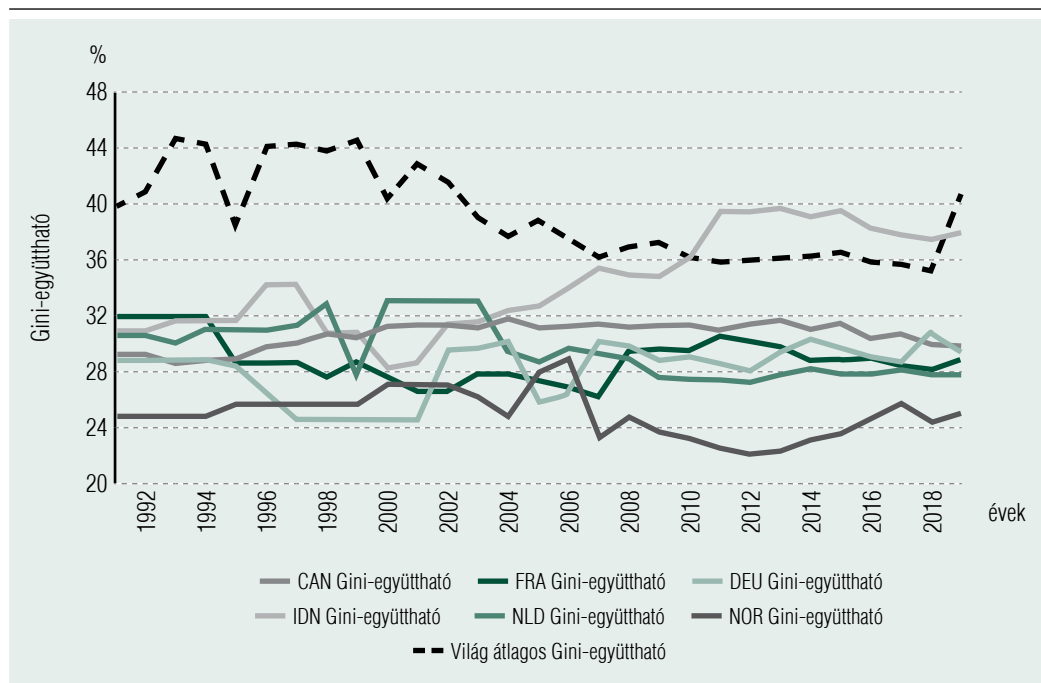
4. ábra

AZ ADÓAMNESZIÁT 4 ÉVENTE VAGY GYAKRABBAN MEGVALÓSÍTÓ ORSZÁGOK GINI-EGYÜTTHATÓJÁNAK ÉRTÉKEI

Forrás: Saját szerkesztés az OECD, a Világbank és az ENSZ adatai alapján

AZ ADÓAMNESZTIÁT 4 ÉVNÉL RITKÁBBAN MEGVALÓSÍTÓ ORSZÁGOK GINI-EGYÜTTHATÓJÁNAK ÉRTÉKEI

Forrás: Saját szerkesztés az OECD, a Világbank és az ENSZ adatai alapján

Gini-együttható értéke a leginkább kedvező. Ezzel szemben a jövedelemelosztás terén 2010-ig Indonézia jobban teljesített, és a világátlag alatti volt ott a Gini-együttható értéke. 2010-től azonban a világátlag fölé emelkedett, s egyúttal romlott a jövedelemelosztás helyzete. Véleményünk szerint a romlás a 2007, 2015, 2016 és 2017 során végrehajtott adóamnesztia-intézkedésekkel lehet összefüggésben.

Törökország esete

Törökországban egyfajta adóamnesztia-függőség figyelhető meg. A Török Köztársaság 1923-as megalakulásától 2021-ig összesen 37 adóamnesztia-intézkedést hajtottak végre. A 2. táblázat alapján az látható, hogy az adóamnesztia a török adórendszer fontos adópo-

litikai eszközévé vált. A török kormányok a szakértői véleményeket rendszerint figyelmen kívül hagyták, és az adóamnesztia-intézkedéseket többnyire hamis remények vagy inkább a politikai számítások vezérelték.

Ha Törökországot az országos választások szempontjából vizsgáljuk, azt figyelhetjük meg, hogy az adóamnesztia-intézkedések végrehajtására szinte mindig közvetlenül a választási év után került sor. Az 1924-es adóamnesztia az 1923-as választások után, az 1928-as adóamnesztia az 1927-es választások után, az 1946-os adóamnesztia az az 1946-os választások után, az 1961-es adóamnesztia az 1961-es választások után, az 1965-ös és 1966-os adóamnesztia az 1965-ös választások után, az 1974-es adóamnesztia az 1973-as választások után, az 1983-as adóamnesztia az 1983-as választások után, az 1987-es adóamnesztia az 1987-es

ADÓAMNESZTIA TÖRÖKORSZÁGBAN

Dátum	Törvény
1924. 05. 17.	Első adóamnesztia
1928. 08. 05.	Elvin-i Selas adóamnesztiája
1934. 03. 15.	A vagyonadó-hátralék eltörlése
1934. 07. 04.	2566. sz. törvény az adóhátralék megszüntetéséről
1938. 06. 29.	3568. sz. törvény a földadóegyenleg törléséről
1946. 06. 13.	Az egyes adók alól mentesülő erdészeti társaságokról szóló törvény
1947. 01. 21.	5050. sz. törvény a szántóföldi gazdálkodók adóhátralékának megszüntetéséről
1960. 10. 26.	113. sz. törvény az amnesztiáról
1961. 12. 28.	281. sz. törvény az adóbírság és a késedelmi díjak elhalasztásáról és felszámolásáról
1963. 02. 23.	218. sz. törvény az egyes bűncselekményeket és büntetéseket érintő amnesztiáról
1963. 06. 13.	252. sz. törvény a sportklubok adótartozását érintő egyszeri amnesztiáról
1963. 09. 05.	325. sz. törvény az állami vállalatok 1960 előtti adótartozásának felszámolásáról
1965. 07. 16.	691. sz. törvény az önkormányzatok és vállalataik adósságának kincstári elengedéséről és arbitrálsáról
1966. 08. 03.	780. sz. törvény az egyes bűncselekményeket és büntetéseket érintő amnesztiáról
1970. 02. 28.	1319. sz. törvény az örökösödési adóról
1974. 05. 15.	1803. sz. törvény az egyes bűncselekményeket és büntetéseket érintő amnesztiáról a Köztársaság fennállásának 50. évfordulója alkalmából
1981. 03. 20.	2431. sz. törvény a nyilatkozaton kívüli vagyonelemek bevallásának és beszédésének felgyorsításáról
1982. 03. 02.	A 2431. sz. törvény kiegészítése
1983. 02. 22.	2801. sz. törvény az egyes állami követelésekkel kapcsolatos különleges kompromisszumokról
1985. 02. 04.	A 4. függő tételről szóló 3239. sz. törvény
1988. 12. 03.	Az 1. függő tételről szóló 3505. sz. törvény
1988. 12. 21.	3512. sz. törvény
1990. 12. 15.	Az 1. függő tételről szóló 3689. sz. törvény
1992. 02. 21.	3787. sz. törvény
1997. 09. 05.	400. sz. törvény a beszédéről szóló nyilvános értesítésről
1998. 07. 22.	4369. sz. törvény
2001. 02. 06.	414. sz. törvény a beszédéről szóló nyilvános értesítésről
2002. 03. 07.	4746. sz. törvény az örökösödési adót érintő amnesztiaintézkedésről
2003. 02. 27.	4811. sz. törvény az adórendezésről
2008. 11. 22.	5811. sz. törvény a vagyonadó rendezéséről
2011. 02. 25.	6111. sz. törvény az adóamnesztiáról

Dátum	Törvény
2014. 09. 10.	6552. sz. törvény az adóamnesztiáról
2016. 08. 19.	6736. sz. törvény az adóamnesztiáról
2017. 05. 27.	7020. sz. törvény az adóamnesztiáról
2018. 05. 18.	7143. sz. törvény az adóamnesztiáról
2020. 11. 17.	7256. sz. törvény az adóamnesztiáról
2021. 06. 09.	7326. sz. törvény az adóamnesztiáról

Forrás: Gerger (2012: 109); Güler (2020: 264); www.gib.gov.tr

választások után, az 1992-es adóamnesztia az 1991-es választások után, a 2002-es és 2003-as adóamnesztia a 2002-es választások után, a 2008-as adóamnesztia a 2007-es választások után, a 2011-es adóamnesztia a 2011-es választások után, a 2016-os adóamnesztia a 2015-ös választások után, a 2018-as adóamnesztia a 2018-as választások után ezt a helyzetet tükrözi. Ezért úgy gondoljuk, hogy az adóamnesztia alkalmazását Törökországban leginkább politikai megfontolások vezérelhetik.

Az eredmények még rövid távon sem mondhatók egyértelműnek. Güler (2020) szerint Törökország az elégtelen megtakarítások és az alacsony gazdasági és politikai költségek miatt folyamodik gyakran adóamnesztia-intézkedésekhez. Baer és Le Borge (2008), Erdoğan és szerzőtársai (2016), Sabnita (2019) és Güler (2020) is ugyanezen érveket említik. Az adóamnesztiát Törökországban a politikai döntések és/vagy politikusok támogatására, szavazatszerzési eszközként használják.

Az ismétlődő amnesztiaprogramok a hosszú távú bevételnövelés és az önkéntes adófenyelem javítása terén 2003-ban és 2005-ben nem bizonyultak eredményesnek (Baer és Le Borge, 2008). Sabnita (2019) szerint az adófizetőket nehezen lehet meggyőzni arról, hogy az amnesztiák nem fognak ismétlődni, mivel ezek az intézkedések a törökországi törvényhozás részei. Az ismételt amnesztiaintézkedések aláássák a kormány hitelét, és csökkentik az önkén-

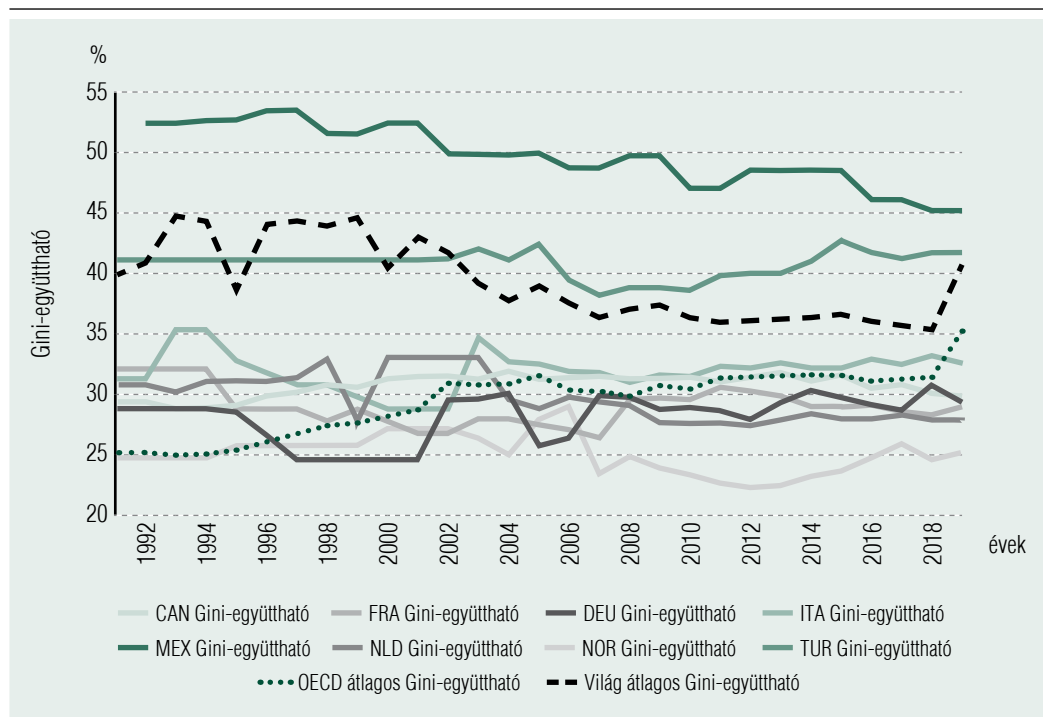
tes adófenyelmet. Bozdoğan és Şimşek (2018) a törökországi adóamnesztia-intézkedések adóbevételre gyakorolt hatását az 1980–2014 közötti időszakra vonatkozóan vizsgálva általános negatív összefüggést állapított meg.

A 6. ábra a Gini-együttható értékeit mutatja az OECD tagállamaiban az 1991–2019 közötti időszakra vonatkozóan. Az ábra szerint Törökország a Gini-együttható szempontjából a világ és az OECD átlagát is meghaladja. Ez röviden azt jelenti, hogy a jövedelemelosztás igazságossága terén Törökország helyzete nem túl jó. Emiatt kijelenthető, hogy az adóamnesztia-programok a jövedelemelosztás igazságosságára negatívan hatnak, azaz növelik a jövedelemelosztás egyenlőtlenségét. Ezzel szemben Norvégia az az ország, ahol az adóamnesztia-programok alacsony száma a jövedelemelosztás nagyfokú igazságosságával párosul. Mindezek alapján megállapítható, hogy az adóamnesztia-programok negatívan befolyásolják a jövedelemelosztás igazságosságát.

AZ AMNESZTIÁVAL SZEMBENI ALTERNATÍV STRATÉGIÁK

Az adóamnesztiával kapcsolatos országtapasztalatok fókuszában két alapvető kérdés áll: mi az adóamnesztia megfontolásának oka, és milyen alternatív intézkedések alkalmazhatók helyette (Baer és Le Borge, 2008).

A GINI-EGYÜTTHATÓ ÉRTÉKE AZ OECD TAGÁLLAMAIBAN

Forrás: Saját szerkesztés az OECD, a Világbank és az ENSZ adatai alapján

Az adóamnesztia – a közvetlen és közvetett hatásaitól függetlenül – az adóvégrehajtási erőfeszítések lazítását jelenti (Leonard és Zeckhauser, 1987). Bár a rövid távon elérhető bevételi hatása akár pozitív is lehet, az amnesztia lényegében az adóreform elkerülését szolgálja. *Villalba* (2017) szerint az adóamnesztia csak egy lehetőség, a második legjobb opció, amit csak akkor lenne szabad használni, ha az adórendszer mélyreható reformja nem valósítható meg.

Egyes országokban az egyszeri adóamnesztia helyett olyan állandó programokat alkalmaznak, amelyek az adójogsértések önkéntes felfedése esetén enyhébb bánásmódot biztosítanak. Az adóelkerülés visszaszorítása hatékony módja lehet az adóbevétel növelésének, különösen a leggazdagabbakra fókuszálva (Alstadsæter és szerzőtársai, 2019).

Az esetek többségében az adóamnesztia helyett a legjobb módszer a probléma forrásának, vagyis a gyenge adófejelemnek a kezelése lehet. Az adózási fejelem javítása a bevételnövelés és az erős, megbízható közintézményrendszer biztosításában kulcsfontosságú. A nem megfelelő adózási fejelem rendszerint több tényező, így különösen a rossz kormányzás, a gyenge jogrendszer és a helytelen adópolitika következménye.

Az adóamnesztia-programok helyett az egyik lehetséges út a közép- és hosszú távú alternatív stratégiák kialakítása. Szükség lenne például az adóigazgatás jogi kereteinek, valamint az alapvető adóigazgatási eljárásoknak és irányításnak a megerősítésére. *Baer és Le Borgne* (2008) szerint az ilyen stratégiának az adóalap szélesítésére és az adókulcsok mérséklésére kellene irányulnia az adószabályozás egyszerűsítése mellett. Az

adóigazgatás jogi kereteinek több fejlődő országban tapasztalható hiányosságai miatt megfontolandók az alábbi konkrét intézkedések:

▶Az adófizetők információhoz jutását érintő jogi akadályok eltávolítása az adóhatóságok részéről;

▶Követeljük meg az adóhatósághoz folyamodó adózóktól biztosíték nyújtását az adóhátralék beszedését célzó adminisztratív intézkedések automatikus felfüggesztése vagy megszüntetése helyett;

▶Megfelelő büntetőkamat-rendszer létrehozása. Az adóhatóság megfelelő beszedési és végrehajtási jogkörének biztosítása. Az adóhatóság rendelkezzen törvényes felhatalmazással az adósság behajtására és a bírságok kiszabására előzetes bírósági jóváhagyás nélkül. A végrehajtó hatóság tegye lehetővé az egyes behajthatatlannak minősülő adókötelezettségek esetleges leírását;

▶Hatékony és méltányos részletfizetési program kialakítása az adózók számára az adókötelezettség teljesítésének átmeneti nehézségei esetén.

Ezzel együtt az adóhatóság kezelje prioritásként az alapvető rendszer és eljárások megerősítését:

▶Hiánytalan, pontos és biztonságos adózói nyilvántartás biztosítása;

▶A bevallást nem teljesítő, felfüggesztett és késedelmes adózók arányának csökkentése;

▶A behajtási-végrehajtási folyamatok erősítése főként az újabb és nagyobb hátralékokra fókuszálva; iránymutatás a behajthatatlannak minősülő kötelezettségek elengedésére vonatkozóan; az adóhatóság végrehajtási feladataihoz megfelelő szervezeti és személyi feltételek biztosítása;

▶Megfelelően kialakított részletfizetési program bevezetése és végrehajtása;

▶Az ellenőrzési funkció megerősítése és az ellenőrzés végeredményének értékelése a ténylegesen teljesülő fizetésekkel együtt.

A fenti gyakorlatokon túl a megfelelő adógazdálkodás fontos tényező a hatékonyság nö-

velése és az adófegyelem javítása szempontjából olyan módon, hogy az adóamnesztia alkalmazása inkább kivétel, mint szabály legyen (Baer és Le Borgne, 2008).

Kijelenthető, hogy ha az adóhatóság keresi meg adózót, az rövid távon az adófegyelem növekedéséhez vezethet. Olykor a fájdalomcsillapító vagy placebointézkedés is eredményezhet ilyen hatást. Ez azért is lehetséges, mert az adózó számára azt jelzi, hogy az adóhatóság mindenre figyel. Az ilyen intézkedés következetes erőfeszítést mutat az adóelkerülés visszaszorítására (Slemrod, 2018).

KÖVETKEZTETÉSEK ÉS AJÁNLÁSOK

A jelen cikk megállapításai a korábbi tanulmányok azon következtetését támasztják alá, hogy az adóamnesztiát csak kivételes esetben, semmint normaként lenne szükséges alkalmazni. Nemzetközi tapasztalatok alapján az adóamnesztia-programok kedvező hatásai a legjobb esetben is túlértékelték, mivel ezek társadalmi költsége nagyobb, mint az elérhető haszon. Az összes felmerülő költséget figyelembe véve még az adóamnesztia rövid távú bevételi hatásai sem egyértelműnek, a közép- és hosszú távúak pedig – a bevételen kívül – az adóigazságtalanság és a jövedelemelosztás szempontjából is inkább katasztrofálisnak mondhatók. Ráadásul még ha képes is az amnesztia a bevétel növelésére, az ilyen intézkedés akkor sem indokolt, hiszen a cél nem szentesíti az eszközt.

A tanulmány megállapította, hogy az adóamnesztia alapvetően igazságtalan, és csupán csillapító, ám igen romboló hatású. Az adóamnesztia-programok hatása az intézkedések típusától, a megvalósítás céljától, valamint az ország pénzügyi és politikai sajátosságaitól függően rendszerint súlyosan rombolja a társadalom kapcsolatrendszerét. Az adóamnesztia hatása degeneráló, mert az adót egyfajta alku tárgyává teszi. Ráadásul az adócsalók a tisztességes adó-

fizető polgárokhoz képest kedvezőbb alkupozi-
ciót szerezhetnek. A szomorú valóság pedig az,
hogy az adócsalók miatti többletterheket végső
soron a tisztességes, becsületes adófizető polgá-
roknak kell viselniük. Emiatt a tisztességes, de
bosszús adózóknak az adórendszerbe vetett hite
is sérül, ami tisztességtelen magatartásra ösztö-
nözheti őket.

A vizsgált tizenkét ország gyakorlata alap-
ján az látható, hogy az adóbevétel GDP-hez vi-
szonyított arányát nem javítja az adóamnesztia
gyakori alkalmazása. Tanulságos viszont, hogy
az adóbevétel/GDP arány éppen Franciaor-
szágban a legmagasabb, abban az országban,
ahol utoljára az 1980-as években hajtottak
végre adóamnesztiát. Az amnesztiaintézkedé-
sek száma Norvégiában is alacsony. Ráadásul
a vizsgált tizenkét ország közül a jövedelemel-
osztás helyzete itt a legkedvezőbb. Tehát kije-
lenthető, hogy az adóamnesztia az adófegyvel-
met hosszú távon negatívan befolyásolja, és a
jövedelemegyenlőtlenséget is ronthatja.

A Törökországban alkalmazott amnesz-
tiaintézkedéseket a tanulmány részleteseb-
ben is vizsgálja. E szerint világosan látható,
hogy a törökországi intézkedések végrehaj-
tása inkább politikai, semmint gazdasági okok-
ra vezethető vissza. Ez a megállapítás *Baer és Le
Borge* (2008), *Erdođdu és szerzötársai* (2016),
Erdođdu és Geyik (2020), *Sabnita* (2019), és
Güler (2020) eredményeivel van összhangban.
Az a tény, hogy Törökországban majdnem
minden választást adóamnesztia követ, szintén
ezt támasztja alá. Az eddigi török kormányok a
szakértői véleményeket rendszerint figyelmen
kívül hagyva hajtottak végre adóamnesztia-
intézkedéseket hamis reményektől hajtva. Az
eredmények pedig nyilvánvalóan még rövid tá-
von sem mondhatók kielégítőnek.

A tanulmány kiemeli, hogy az adó nem-
csak az állam finanszírozásának eszköze, hanem
a mögöttes társadalmi szerződés nagyon is lát-
ható eleme. Fontos felismerni, hogy az a kö-
tőanyag, ami a társadalmat egyben tartja, nem

más, mint az igazságosság és a vele járó bizalom.
Az igazságosságot, bár nincs beáravva, nem len-
ne szabad fillérekre váltani még akkor sem, ha
az adóamnesztia-intézkedésekkel amúgy nyerni
is lehet. A társadalmi tőkével foglalkozó szak-
irodalom arra mutat rá, hogy a legjobban meg-
térülő befektetés a társadalmi bizalom erősí-
tése. Ezzel párhuzamosan az államháztartással
foglalkozó friss kutatások azt bizonyítják, hogy
az olyan normatív tényezők szerepe, mint az
igazságosság és bizalom még az adófegyvelnél
is jóval fontosabb. Ez pedig azt jelenti, hogy a
bizalom építését és az alapvető rendszerek és el-
járások megerősítését az adóhatóságoknak pri-
oritásként kell kezelniük.

Az adóamnesztia nemcsak az adócsalókat,
hanem még a becsületes állampolgárokat is
tisztességtelen magatartásra ösztönözheti. Az
esetek többségében az adóamnesztia-progra-
mok végrehajtása helyett a legmegfelelőbb eljá-
rás a probléma forrásának, vagyis a gyenge adó-
fegyvelnek a kezelése lenne. Tanulmányunk
elsőként az adóelkerülés visszaszorítását, az
adóalap szélesítését, az önkéntes adófegyvel
előmozdítását javasolja. Ennek érdekében el-
engedhetetlen az adóvégrehajtási eszközök ha-
tékonyágának növelése; az adóigazgatás jogi
kereteinek javítása és az alapvető adóigazgatási
eljárások és irányítás fejlesztése; illetve az állam
és polgárai közötti bizalom erősítése. Az adóel-
kerülés elleni küzdelem az adóbevétel növelésé-
nek is hatékony módja lehet, különösen a leg-
gazdagabbakra fókuszálva.

A kutatás korlátai.

Javaslatok a további kutatáshoz

Kutatásunk során a legnagyobb nehézsé-
get az egyes országok adóamnesztia-intézkedé-
seinek jogi hátterével kapcsolatos múltbeli
adatok elérése és az amnesztiaintézkedések
gyakoróságának meghatározása jelentette, kü-
lönösen az '80-as évek előtti időszakra vonat-

kozóan. A Gini-együttható értékeivel kapcsolatban a fő nehézséget az egyes országok rendszertelen adatközlése és a hiányzó éves adatok jelentették. Továbbá az államháztartással foglalkozó szakirodalomban ritkán találunk gazdaságpolitikai szempontú tanulmányokat, bár erre igen nagy szükség lenne. Az adóamnesztia gazdaságpolitikai értékelésére vonatkozóan további tanulmányok megjelenése lenne kívánatos. Véleményünk szerint az országok adóamnesztia-döntéseinek hatékonysági vizs-

gálata jó témaválasztás lenne. Ehhez a Panama Files (Papers) és Swiss Leaks hasznos adatokkal szolgálna.

Az adatok elérhetősége

A jelen tanulmány során generált és elemzett adatsorok nem nyilvánosak, mivel folyamatban lévő kutatás részét képezik, de indokolt esetben a szerzőnél elérhetők. ■

IRODALOM

AGUAYO, G., DOMÍNGUEZ, L. I. J. (2017). Mexico 2017 Repatriation Tax Amnesty. Letöltés dátuma: 2021.11.12., <https://www.whitecase.com/publications/alert/mexico-2017-repatriation-tax-amnesty>

AHMED, S. U. (2016). Improving Compliance of Income Tax in Developing Countries: Bangladesh Perspective. PhD-disszertáció, Deakin University Melbourne

AHMED, U. S. (2020). Tax Amnesty Schemes in Bangladesh: Some Observations. *The Cost and Management*, 48(3), pp. 35–40

ALM, J., BECK, W. (1990). Tax Amnesties and Tax Revenues. *Public Finance Review*, 18(4), pp. 433–453, <https://doi.org/10.1177/109114219001800404>

ALM, J., MALÉZIEUX, A. (2020). 40 Years of Tax Evasion Games: A MetaAnalysis. *Experimental Economics*, 24, pp. 699–750, <https://doi.org/10.1007/s10683-020-09679-3>

ALM, J., SOLED, A. J. (2021). Tax Amnesties, Recidivism, and the Need for Reform. *Tulane Economics Working Paper Series*, 2115, pp. 1–31

ALM, J., MARTINEZ-VÁZQUEZ, J., WALLACE, S. (2009). Do Tax Amnesties Work? The Revenue Effects of Tax Amnesties during the Transition in the Russian Federation. *Economic Analysis & Policy*, 39(2), pp. 235–253, [https://doi.org/10.1016/S0313-5926\(09\)50019-7](https://doi.org/10.1016/S0313-5926(09)50019-7)

ALSTADSÆTER, A., JOHANNESSEN, N., ZUCMAN, G. (2019). Tax Evasion and Inequality. *American Economic Review*, 109(6), pp. 2073–2103, <https://doi.org/10.1257/aer.20172043>

ANDERSSON, J., SCHROYEN, F., TORSVIK, G. (2019). The Impact of International Tax Information Exchange Agreements on the Use of Tax Amnesty: Evidence from Norway. *Institutt for samfunnsøkonomi Department of Economics Discussion Paper*, 16, pp. 1–43

BAER, K., LE BORGNE, E. (2008). Tax Amnesties: Theory, Trends, and Some Alternatives. *IMFund*, pp. 1–79

BARI, E. (1985). Martial Law in Bangladesh, 1975–1979: A Legal Analysis, *ProQuest Number*: 11010524, pp. 1–459

BATRANCEA, L., NICHITA, A., BATRANCEA, I.,

- KIRCHLER E. (2016). Tax Compliance Behaviour: An Upshot of Trust in and Power of Authorities Across Europe and MENA. In: M. M. Erdoğdu and B. Christiansen. (Eds.), *Handbook of research on public finance in Europe and the MENA region*, pp. 248–267
- SZABÓNÉ BONIFERT, É. (2020). Egyszerűsítési lehetőségek a visegrádi országok személyijövedelemadó-rendszereiben. *Pénzügyi Szemle*, 65(4), 531–553. oldal, https://doi.org/10.35551/PFQ_2020_4_6
- BOZDOĞAN, D., ŞİMŞEK, T. (2018). An Empirical Analysis of the Impact of Tax Amnesties on Tax Incomes between 1980–2014 in Turkey. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 9(32), pp. 1036–1046
- ÇETIN GERGER, G. (2012). Tax Amnesties and Tax Compliance in Turkey. *International Journal of Multidisciplinary Thought*, 2(3), pp. 107–113
- D'ATTOMA, J. (2018). Explaining Italian Tax Compliance a Historical Analysis. In: *The Leap of Faith: The Fiscal Foundations of Successful Government in Europe and America*, Ed: Sven H. Steinmo, pp. 1–24. Oxford Scholarship
- ERDOĞDU, M. M., GEYİK, O. (2020). Political Economy Of Tax Compliance Behavior: An Analysis of Three Cities in Turkey. In *Behavioral Public Finance: Individuals, Society and the State*, pp. 125–156. M. M. Erdoğdu, L. Batrancea, & S. Çevik (Eds.), London: Routledge. ISBN9780815364306
- ERDOĞDU, M. M., YILMAZ, B. E., AYDIN, M., USER, I. (2016). Political Economy of Tax Evasion and Tax Loss in the Real Estate Sector: A Property Tax Reform Proposal for Turkey. In: M. M. Erdoğdu & B. Christiansen (Eds.), *Handbook of Research on Public Finance in Europe and the MENA Region*, pp. 268–298, Hershey, PA: IGI Global <https://doi.org/10.4018/978-1-5225-0053-7.ch013>
- GERGER, Ç. G. (2012). Tax Amnesties And Tax Compliance in Turkey, *International Journal of Multidisciplinary Thought*, 2(3), pp. 107–113
- GÜLER, H. (2020). Measuring the Effect of Tax Amnesties on Tax Receipts in Turkey By Means of Event Study. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 19(1), pp. 256–273, <https://doi.org/10.21547/jss.615648>
- HUDA, M. K., HERNOKO, Y. A. (2017). Tax Amnesties in Indonesia and Other Countries: Opportunities and Challenges. *Asian Social Science*, 13(7), pp. 52–61, <https://doi.org/10.5539/ass.v13n7p52>
- IBRAHIM, A. M., MYRNA, R., KRISTIADI, J. B. (2017). A Systematic Literature Review on Tax Amnesty in 9 Asian Countries. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 7(3), pp. 220–225
- KELLNER, M. (2004). Tax Amnesty 2004/2005 – An Appropriate Revenue Tool? *German Law Journal*, 5(4), pp. 339–346, <https://doi.org/10.1017/S2071832200012499>
- KIRCHLER, E., HOFMANN, E., GANGL, K. (2020). From Mistrusting Taxpayers to Trusting Citizens: Empirical Evidence and Further Development of The Slippery Slope Framework. In: A. N. Lebedev (Ed.). *Economic psychology in the modern world*, Moskov, Ekon-inform, pp. 125–146
- KRAPP, P. (2005). Amnesty: Between an Ethics of Forgiveness and the Politics of Forgetting. *German Law Journal, Special issue – A Dedication to Jacques Derrida* 6(1), pp. 185–195, <https://doi.org/10.1017/S2071832200013559>
- LEENDERS, W., LEJOUR, A., RABATÉ, S., RIET, M. (2020). Offshore Tax Evasion and Wealth Inequality: Evidence from a Tax Amnesty in the Netherlands. *CPB vtaanyag*, 2020. október, pp. 1–39

LEONARD, H. B., ZECHAUSER, R. J. (1987). Amnesty, Enforcement, and Tax Policy. In: L. H. Summers (Ed.). *Tax Policy and the Economy*, MIT Press, *Volume 1*, pp. 55–86

LUITEL, H. S. (2005). Essays on Value Added Tax Evasion and Tax Amnesty Programs. *Theses, Dissertations, and Problem Reports*, 2246, pp. 1–172

LUITEL, H. S., Sobel, S. R. (2007). The Revenue Impact of Repeated Tax Amnesties. *Public Budgeting & Finance*, pp. 19–38, <https://doi.org/10.1111/j.1540-5850.2007.00881.x>

MALHERBE, J. (2011). *Tax Amnesties*. Kluwer Law International, pp. 1–243

MANZETTI, L., DELL'AQUILA, M. (1988). Economic Stabilisation in Argentina: The Austral Plan. *Journal of Latin American Studies*, 20(1), pp. 1–26, <https://doi.org/10.1017/S0022216X00002467>

MAYBUROV, A. I., KIREENKO, P. A. (2018). Tax Reforms and Elections in Modern Russia. *Journal of Tax Reform* 4(1), pp. 73–94, <https://doi.org/10.15826/jtr.2018.4.1.046>

OLADELE, R., ARIBABA, F. O., AHMODU, A-L. O. YUSUFF, S. A., ALADELE, M. (2019). Tax Enforcement Tools and Tax Compliance in Ondo State, Nigeria. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*. 8(2), pp. 27–38

PARRAGH, B., PALOTAI, D. (2018). Az ösztönző adórendszer felé: Az adórendszer és az adóigazgatás reformja Magyarországon. *Pénzügyi Szemle*, 63(2), 201–220. oldal

PURNOMOLASTU, N. (2017). Comparison of Tax Amnesty Implementation in Developing Countries (Comparison Study of Tax Amnesty Implementation between Indonesia and India 2016). *Jurnal Bisnis Terapan* 1(1), pp. 77–86

RECHBERGER, S., HARTNER, M., KIRCHLER, E., HÄMMERLE, K. E. (2010). Tax Amnesties, Justice Perceptions, and Filing Behavior: A Simulation Study. *Law & Policy* 32(2), pp. 214–225, <https://doi.org/10.1111/j.1467-9930.2009.00316.x>

RENZIO, P., LAKIN, J. (2020). A Taxing Journey: How Civic Actors Influence Tax Policy Lessons From Seven Case Studies On Civil Society Engagement. *International Budget Partnership*, tanulmány, 2020. december, pp. 1–41

RUKUNDO, S. (2020). Tax Amnesties in Africa: An Analysis of the Voluntary Disclosure Programme in Uganda. *ICTD African Tax Administration*, Paper No. 21, pp. 1–44

SABNITA, N. (2019). What Is Known About Tax Amnesty? A Scoping Review. *Jurnal Pajak Indonesia*, 3(2), pp. 26–50

SLEMROD, J. (2018). Tax Compliance and Enforcement. 24799 sz. munkadokumentum <http://www.nber.org/papers/w24799>

STELLA, P. (1991). An Economic Analysis of Tax Amnesties. *Journal of Public Economics*, 46(3), pp. 383–400, [https://doi.org/10.1016/0047-2727\(91\)90013-R](https://doi.org/10.1016/0047-2727(91)90013-R)

VILLALBA, A. S. (2017). On The Effects of Repeated Tax Amnesties. *Journal of Economics and Political Economy*, 4(3), pp. 285–301

Bangladesh Assessment (2000). Country Information and Policy Unit. Letöltés dátuma: 2021.11.12. <https://www.refworld.org/pdfid/486a53180.pdf>, Bangladesh, *Journal of Money Laundering Control*, 17(2), pp. 243–255

FUNDAR. <https://privilegiosfiscales.fundar.org.mx/> (letöltve: 2021. november 11.)

International Budget Partnership. 2020. Mexico:

The Long Fight to Improve Transparency and Address the Inequities of Tax Amnesties. <https://internationalbudget.org/wp-content/uploads/mexico-tax-case-study-summary-december-2020.pdf>, Letöltés dátuma: 2021.11.12.

National Board of Revenue, Bangladesh, <https://nbr.gov.bd/>, (Accessed November 11, 2021).

OECD Stat, <https://stats.oecd.org/#>, (letöltve: 2021. november 21.)

Revenue Administration. www.gib.gov.tr, (Accessed November 11, 2021)

The World Bank Data https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?name_desc=false&locations=1W, (letöltve: 2021. november 11.)

ENSZ adatok. http://data.un.org/Data.aspx?d=WDI&f=Indicator_Code%3ASI.POV.GINI, (letöltve: 2021. november 21.)